

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱ-
ՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐԻՄԱՆ ՎՃԱՐԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԻՑՈՒՄԻՆ ԵՎ ԼՐԱՅՈՒՄԻՆ

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ
ՆԱԽԱԳԾԻ (Խ-128-02.05.2019-ՊԻ-011/0) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծով (այսուհետ՝ նախագիծ) առաջարկվում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ օրենսգիրք) 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասում կատարել փոփոխություն և լրացում՝ հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի 2018 թվականի հունիսի 19-ի թիվ ՍԴՈ-1420 որոշման մեջ (այսուհետ՝ որոշում) արտահայտված իրավական դիրքորոշումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը նախագծի հիմքում դրված մոտեցումը համարում է ընդունելի, սակայն գտնում է, որ անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև հետևյալ դիտարկումները՝

1) որոշման 4.3-րդ կետում Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանն արձանագրել է. «(...) իրավակարգավորման ամբողջական վերլուծությունից հետևում է, որ այն պարունակում է նաև վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող գուտ ***բովանդակային պահանջներ***: Այսպես՝ բողոք բերող անձը պարտավոր է շարադրել «բողոքի հիմքերը և պահանջը», «վերաքննիչ բողոքում նշված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի խախտման, ինչպես նաև գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները՝ վկայակոչելով Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի, Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի այն որոշումները, որոնք վերաքննիչ բողոք բերած անձը

վերաբերելի է համարում՝ մեջբերելով դրանց հակասող մասերը և կատարելով համեմատական վերլուծություն, կամ՝ որոնք են նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքների հետևանքով գործի վերանայման հիմքերը», «առկայության դեպքում՝ այն ապացույցները, որոնցով դիմողը հիմնավորում է իր պահանջները, և որոնք պետք է հետազոտվեն վերաքննիչ դատարանում, այդ թվում՝ նաև առաջին ատյանի դատարանում նախօրոք չհետազոտված ապացույցները:

Նման պայմաններում ակնհայտ է, որ վերաքննիչ բողոքում հայտնաբերված թերությունների կամ սխալների նկատմամբ պետք է դրսևորվի *փարբերակված մոտեցում*, ինչի հետևանքով անհրաժեշտ կլինի նաև սահմանազատել դրանցից հետևող հնարավոր իրավական հետևանքները: *Եթե ձևական պահանջների խախտման դեպքում չափազանց խիստ հեղուկանքներ նախատեսելը կսահմանափակի անձի հիմնական իրավունքի իրացման հնարավորությունը, ապա բովանդակային պահանջների խախտման հանդեպ անհամաչափ մեղմ գնահատականը կարող է այդ իրավունքի չարաշահման նախադրյալներ ստեղծել:»:*

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նշված դիրքորոշումից, ի թիվս այլնի, բխում է, որ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ և 5.1-ին կետերում սահմանված իրավակարգավորումները դիտարկվում են որպես զուտ բովանդակային պահանջներ, հետևաբար, այս առումով վրա հասնող հետևանքները պետք է նույնաբովանդակ լինեն, այն է՝ դրսևորվեն վերաքննիչ բողոքն առանց քննության թողնելու ձևով: Այնինչ, նախագծով նշված երկու իրավակարգավորումները դիտարկվում են որպես ոչ թե վերաքննիչ բողոքն առանց քննության թողնելու, այլ՝ վերադարձնելու հիմքեր, ինչը, մեր կարծիքով, վիճահարույց է, քանի որ վերաքննիչ բողոքի հիմքերը չնշելը նշանակում է, որ ինքնին վերաքննիչ բողոքի բովանդակությունը բացակայում է: Հետևաբար, գտնում ենք, որ քննարկվող պահանջներն

անհրաժեշտ է միավորել մեկ կետում՝ դրանք դիտարկելով որպես վերաքննիչ բողոքն առանց քննության թողնելու հիմքեր, իսկ բողոքի պահանջն առանձնացնել՝ հստակեցնելով, որ վերջինս պետք է բխի վերաքննիչ դատարանի լիազորություններից.

2) նախագծով դատավարության մասնակցին հնարավորություն է տրվում վերաքննիչ բողոքի բովանդակությանը ներկայացվող՝ բնույթով ձևական որևէ նախապայմանի խախտման դեպքում վերացնելու այն և վերաքննիչ բողոքը նորից ներկայացնելու դատարան: Մինչդեռ, որոշման 4.3-րդ կետում արձանագրվել է. «Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի պահանջն է, որ, հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարգավորելիս, օրենքները սահմանեն այդ իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր ու ընթացակարգեր: Հետևաբար, այս տեսանկյունից Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը կարևորում է ոչ միայն իրավունքի իրացման կարգի՝ օրենքով նախատեսման փաստը սոսկ, այլև նման կարգի *արդյունավետությունը*, այսինքն՝ օրենքի նորմերում բովանդակվող իրավակարգավորիչ այնպիսի միջոցների, ձևերի առկայությունը և դրանց գործադրման հնարավորությունը, որոնք կերաշխավորեն սահմանադրորեն կանխորոշված նպատակի լիարժեք իրացումը՝ կոնկրետ դեպքում հաշվի առնելով նաև Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 78-րդ, 79-րդ, 80-րդ և 81-րդ հոդվածների պահանջները:» Այս համատեքստում հարկավոր է նշել, որ նախագծով առաջարկվող՝ օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասի *ձևակերպումից պարզ չէ, թե վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելուց հետո ինչ ժամկետներում դատավարության մասնակիցը պետք է շրկի առկա թերությունները:* Միաժամանակ պարզ չէ, թե ինչ որոշում է կայացնելու վերաքննիչ դատարանը, եթե *վերաքննիչ բողոքն այն ներկայացրած անձին վերադարձնելուց հետո վերջինս չշրկի համապատասխան թերությունները և բողոքը նույն կամ այլ թերություններով ներկայացնի*

դատարան: Հիշյալ դեպքում գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է նախատեսել իրավական մեխանիզմներ և ընթացակարգեր, որոնք կբացառեն անձանց կողմից իրենց իրավունքների չարաշահումը և վերաքննիչ բողոքը կրկին ներկայացնելը՝ առանց թերությունները շտկելու: Մասնավորապես, առաջարկում ենք օրենսդրորեն ամրագրել, որ վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են բողոքում առկա բոլոր առերևույթ սխալները, իսկ թույլ տրված սխալները վերացնելու և որոշումն սրանալու օրվանից հետո քրասնհինգօրյա ժամկետում բողոքը վերքաննիչ դատարան կրկին ներկայացվելու դեպքում բողոքը համարվում է վերաքննիչ դատարանում ընդունված՝ սկզբնական ներկայացնելու օրը, իսկ սխալների շրկման անվերջ շրջապտույտը բացառելու նպատակով սահմանել, որ բողոքը կրկին բերելու դեպքում սխալները վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում: Անհրաժեշտ է նաև նաախատեսել, որ վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել՝ դիմելով վճռաբեկ դատարան՝ օրենսգրքով սահմանված կարգով.

3) նախագծի ընդունման դեպքում օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 6-րդ մասի խմբագրությունը մնում է անփոփոխ: Նշված քրեադատավարական նորմի համաձայն՝ վերաքննիչ դատարանն ստորադաս դատարանի դատական ակտի դեմ բերված վերաքննիչ **բողոքը վարույթ ընդունելը կարող է մերժել միայն այն դեպքում, երբ չեն պահպանվել վերաքննիչ բողոքին առաջադրվող պահանջները**, բացառությամբ այն դեպքի, երբ վերաքննիչ բողոքը բերվել է սույն օրենսգրքի 376.1-ին հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված դատական ակտի դեմ, որի հիմքերի բավարարության հարցը վերաքննիչ դատարանը լուծում է կոլեգիալ կազմով: Ստացվում է, որ վերաքննիչ դատարանը նույն հիմքով կարող է ինչպես մերժել, այնպես էլ՝ առանց քննության թողնել վերաքննիչ բողոքը, ինչը խնդրահարույց ենք համարում իրավական որոշակիության սկզբունքի իրացման տեսանկյունից:

Ելնելով շարադրվածից՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը նախագիծն
ընդունելի կհամարի խնդրահարույց դրույթները խմբագրելուց հետո:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

30 մայիսի 2019 թվականի N 647 - Ա

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ (ՀԱՐԱԿԻՑ ԶԵԿՈՒՑՈՂ) ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ
Մ Ա Ս Ի Ն

Հիմք ընդունելով «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի 66-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝

Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարի տեղակալ Աննա Վարդապետյանին նշանակել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծը (Խ-128-02.05.2019-ՊԻ-011/0) քննարկելիս Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչ (հարակից գեկուցող):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ն. ՓԱՇԻՆՅԱՆ

2019 թ. մայիսի 30
Երևան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հոդված 1.

1) Հայաստանի Հանրապետության 1998 թվականի հուլիսի 01-ի քրեական դատավարության օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել նոր խմբագրությամբ.

«2. Այն դեպքում, երբ վերաքննիչ բողոքը չի համապատասխանում սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պահանջներին՝ վերաքննիչ դատարանը վերադարձնում է վերաքննիչ բողոքը:»:

2) Նույն հոդվածը լրացնել նոր 2¹-ին մասով.

«2¹. Վերաքննիչ դատարանը վերաքննիչ բողոքը թողնում է առանց քննության, եթե՝

- 1) վերաքննիչ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բացակայում է կամ մերժվել է.
- 2) վերաքննիչ բողոքը ներկայացրել է անձ, որը վերաքննիչ բողոք ներկայացնելու իրավունք չունի.
- 3) բողոքարկվել է դատական ակտ, որը ենթակա չէ բողոքարկման վերաքննության կարգով.
- 4) վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձը մինչև վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշման կայացումը դիմում է ներկայացրել վերաքննիչ բողոքը հետ վերցնելու մասին.
- 5) բողոքում նշված հիմքով նույն գործով վերաքննիչ դատարանն արդեն իսկ որոշում է կայացրել.
- 6) բողոքը բերվել է սույն օրենսգրքի 375⁴-րդ հոդվածի պահանջի խախտմամբ:»:

Հոդված 2.

Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

Հ Ի Մ Ն Ա Վ Ո Ր ՈՒ Մ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

Նախագծի ընդունման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հետևյալ հանգմանաքներով՝

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանը (այսուհետ՝ Սահմանադրական դատարան) նախորդ տարվա հունիսի 19-ին կայացված ՍԴՈ-1420 որոշմամբ (դիմող՝ Հայաստանի Հանրապետության Վճռաբեկ դատարան) Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 69-րդ, 75-րդ և 78-րդ հոդվածներին հակասող է ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ քրեական դատավարության օրենսգիրք) 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ «Այն դեպքում, երբ վերաքննիչ բողոքը չի համապատասխանում սույն հոդվածով սահմանված պահանջներին, ..., վերաքննիչ դատարանի որոշմամբ այն թողնվում է առանց քննության» դրույթն այնքանով, որքանով բացառում է վերաքննիչ բողոքին ներկայացվող ձևական և իրավունքի իրացման համար էական խոչընդոտ չհանդիսացող պահանջներին անհամապատասխանության դեպքում բողոք ներկայացրած անձի կողմից այն շտկելու և կրկին վերաքննիչ դատարան ներկայացնելու իրավական հնարավորություն:

Սահմանադրական դատարանն ընդգծել է հետևյալը.

«Հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, ելնելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 68-րդ հոդվածի 19-րդ մասի պահանջներից, հաշվի առնելով, որ սույն որոշման եզրափակիչ մասում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկվող դրույթը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելը քրեական վարույթի շրջանակներում դատական ակտերը վերաքննիչ դատարանում բողոքարկելու իրենց իրավունքն իրացնող անձանց համար անխուսափելիորեն կառաջացնի այնպիսի հետևանքներ, որոնք կխաթարեն վերոհիշյալ դրույթի վերացմամբ հաստատվելիք իրավական անվտանգությունը, սույն որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված դրույթի ուժը կորցնելու վերջնաժամկետ սահմանել 2018 թվականի դեկտեմբերի 1-ը, հնարավորություն տալով Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին վիճարկվող իրավակարգավորումը

համապատասխանեցնելու սույն որոշման պահանջներին՝ հաշվի առնելով նաև սույն որոշման հրապարակման դրությամբ և մինչև համապատասխան օրենսդրական կարգավորումն ընկած ժամանակահատվածում անձանց՝ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանում բողոքարկման իրենց իրավունքի իրացման երաշխավորման անհրաժեշտությունը»:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը մինչ օրս խորհրդարան չի ներկայացրել Սահմանադրական դատարանի նշյալ որոշման հիման վրա՝ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխությունների/լրացումների վերաբերյալ օրենսդրական նախաձեռնություն:

Մյուս կողմից, քրեական դատավարության օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի գործող կարգավորումների պարագայում առկա է նորմի որոշակիության խնդիր՝ այն առումով, որ դատավարության մասնակիցները վերաքննիչ բողոք ներկայացնելիս չեն կարող կանխորոշել, թե բողոքում ձևական սխալներ թույլ տալու դեպքում վերաքննիչ դատարանի կողմից ինչ որոշում կկայացվի:

Ուստի անհրաժեշտ ենք համարում կատարել քրեական դատավարության օրենսգրքի 381-րդ հոդվածի 2-րդ մասի փոփոխություն և լրացում՝ շտկելով խնդրո առարկա բացերը:
